

ενότητα 1^η: Από τον τόπο μου σ' όλη την Ελλάδα

I. ΘΕΩΡΙΑ Το υποκείμενο Οι μορφές του υποκειμένου.

Υποκείμενο ονομάζεται η λέξη που δηλώνει ποιος ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση, π.χ. Οι Έλληνες είναι φιλόξενος λαός.

** Το υποκείμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό ή οποιαδήποτε άλλη λέξη ή πρόταση, με άρθρο ή χωρίς άρθρο:

- 1] ουσιαστικό, π.χ. Ο Γιώργος κοιμάται.
- 2] αντωνυμία, π.χ. Αυτός κοιμάται.
- 3] επίθετο, π.χ. Ο ξένος έφτασε.
- 4] μετοχή, π.χ. Ο πεινασμένος καρβέλια ονειρεύεται.
- 5] άκλιτη λέξη (επίρρημα), π.χ. Τα παρακάτω είναι περιττά.
- 6] πρόταση, π.χ. Πρέπει να έρθεις.

* Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε πτώση ονομαστική.

* Το υποκείμενο συχνά παραλείπεται όταν είναι πρώτο ή δεύτερο πρόσωπο και ο ομιλητής ή ο συγγραφέας δε θέλει να δώσει έμφαση σε αυτό (επειδή εννοείται εύκολα από την κατάληξη του ρήματος), π.χ. Θα επιστρέψω το βράδυ (ενν. εγώ).

* Το τρίτο πρόσωπο παραλείπεται συνήθως στις εξής περιπτώσεις:
όταν εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα, π.χ. - Τι κάνει ο Νίκος;
- Είναι πολύ καλά (ενν. Ο Νίκος).

* όταν είναι μια γενική έννοια ή όταν μπορεί να εννοηθεί μόνο ένα υποκείμενο, π.χ. Είναι 6 μμ. (ενν. Η ώρα).

όταν το ρήμα δείχνει κάποιο φυσικό φαινόμενο, π.χ. βρέχει

* Τα απρόσωπα ρήματα (πρέπει, αρκεί, ενδέχεται, φαίνεται, απαγορεύεται, επιτρέπεται, πιστεύεται κ.λπ.) έχουν υποκείμενο δευτερεύουσα πρόταση (που εισάγεται με το ότι, το πως ή με το να), π.χ. Πρέπει να έρθεις.

Συμφωνία Υποκειμένου και ρήματος

** Το ρήμα συμφωνεί με το υποκείμενό του σε πρόσωπο και αριθμό, π.χ. Η Ευγενία παίζει στην αυλή. (Το υποκείμενο Η Ευγενία είναι γ' πρόσωπο ενικού αριθμού, όπως και το ρήμα παίζει)

** Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, το ρήμα μπαίνει σε πληθυντικό αριθμό, π.χ. Η Ευγενία και ο Περικλής παίζουν στην αυλή.

** Όταν υπάρχουν πολλά υποκείμενα σε διάφορα πρόσωπα (α' , β' , γ'), το ρήμα μπαίνει στο επικρατέστερο πρόσωπο (το α' πρόσωπο είναι επικρατέστερο του β' και το β' επικρατέστερο του γ'),

π.χ. Εμείς και εσείς θα πάμε εκδρομή. Πότε θα έρθετε εσείς και οι άλλοι;

** Η συμφωνία Υποκειμένου και ρήματος ως προς το πρόσωπο και τον αριθμό μπορεί να μην τηρείται στις παρακάτω περιπτώσεις:

** Όταν το υποκείμενο είναι περιληπτικό όνομα, π.χ. Μεγάλος αριθμός ανθρώπων περίμεναν να έρθει η σειρά τους.

** Όταν ένα υποκείμενο ενικού αριθμού συνδέεται με άλλα πρόσωπα ή πράγματα, π.χ. Εγώ με τους φίλους μου πήγαμε στον κινηματογράφο.

** Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ενιαίο σύνολο,

π.χ. Η εξυπνάδα και η καλοσύνη του εκτιμήθηκε από όλους.